

برگ مشخصات مقاله :

1- احمد ولی پور دانشجوی دوره دکتری PhD علوم تربیتی واحد علوم و تحقیقات تهران - مدرس دانشگاه (نویسنده مسئول)

آدرس : بهشهر - بلوار شهید هاشمی نژاد ، کوی مجلسی - سمت راست - درب اول همراه : 09113545232
فکس : 01526220025 نشانی الکترونیکی : Ahmad.valipour20@gmail.com

2- دکتر عزت الله نادری دکتری PhD روانشناسی عضو هیئت علمی علوم و تحقیقات تهران - استاد دانشگاه .

آدرس : تهران - دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات - دانشکده علوم انسانی و اجتماعی .

همراه : 09121152262 - منزل : 02188037312 - نشانی الکترونیکی : Naderei@hotmail.com

3- دکتر علی شریعتمداری دکتری PhD علوم تربیتی ، عضو هیئت علمی علوم و تحقیقات تهران - استاد دانشگاه .

آدرس : تهران - خیابان انقلاب - خیابان خاقانی - مؤسسه تربیتی و تحقیقاتی - تلفن محل کار : 02188848943

تلفن همراه : 09121374711 نشانی الکترونیکی : SHARIAT@SABA.TMU.ac.ir

4- دکتر مریم سیف نراقی - دکتری PhD روانشناسی کودکان استثنائی - عضو هیئت علمی علوم و تحقیقات تهران .

آدرس : تهران - دانشگاه علامه طباطبائی - دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی .

تلفن منزل : 02188037312 نشانی الکترونیکی : mseifn@hotmail.com

به نام خدا

میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری به منظور ارائه الگوی عملی جهت ارتقای دانش و مهارت‌های آنان .

احمد ولی پور - عزت الله نادری - علی شریعتمداری - مریم سیف نراقی

چکیده

هدف این پژوهش بررسی میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری به منظور ارائه الگوی عملی جهت ارتقای دانش و مهارت‌های آنان است . روش انجام پژوهش زمینه ای است و جامعه آماری کلیه معلمان شاغل به تدریس در مدارس راهنمایی شهرستان بهشهر در سال تحصیلی 88 - 87 است ، نمونه آماری 186 نفر از معلمان زن و مرد می باشند که به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند . در این تحقیق از ابزار آزمون محقق ساخته (حاوی 40 سؤال چهار گزینه ای) استفاده شده است .

داده ها در دو سطح توصیفی (با استفاده از جداول توزیع فراوانی ، در صد ، میانگین) و استنباطی (با استفاده از آزمون χ^2 و با نرم افزار Spss مورد توصیف و تجزیه و تحلیل قرار گرفت . عمده ترین یافته های پژوهش این است که میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری با کسب میانگین 11/4 (در مقیاس 20 نمره ای) در حد متوسط است . و همچنین چون مقدار χ^2 بدست آمده در سطح اطمینان 95 در صد از مقدار χ^2 جدول بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخها واقعی است و بین فراوانی پاسخها مشاهده شده و فراوانی مورد انتظار تفاوت معنی دار است. لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری در حد متوسط است .

کلید واژه ها : مبانی برنامه ریزی - اصول یادگیری - معلمان دوره راهنمایی - ارتقای دانش و مهارت‌ها .

امروزه استقرار پویا و تداوم مطلوب نظام آموزش و پرورش شدیداً متأثر از چگونگی و کیفیت برنامه ریزی در آن می باشد و برنامه ریزی فعالیتهای یاددهی و یادگیری در این میان ، اساسی ترین آنها است . تنظیم و شکل دهی مطلوب برنامه درسی مستلزم توجه همه جانبه به مبانی فلسفی ، روانی ، اجتماعی آن و اصول یادگیری می باشد که توامان مد نظر معلمان قرار گیرد . معلمان باید کارکردهای اجتماعی مدرسه را شناخته و از آن در رفع نیازهای حال و آینده جامعه بهره گیرند از سویی باید بدانند تدریس و آموزش ماهیتاً یک نظام ارتباطی متقابل است .

کلاس درس بمنزله گروه پویای اجتماعی است و مدرسه به مثابه یک نهاد اجتماعی است . از این رو معلمان امروز نیاز به طراحی ، هدایت و سازماندهی تجربیاتی را دارند که یادگیرندگان در خلال آنها ، به درک و فهم برسند نه این که صرفاً اطلاعات و مهارتهای انتزاعی و ساده ای را بگیرند و این اطلاعات و مهارتهای انتزاعی را بخاطر بسپارند . (شریعتمداری ، 1387 ص 318)

بنابراین تدریس و آموزش و نیز باورها و اندیشه های تربیتی معلمان نیازمند تغییر و تحول اساسی خواهد بود که این تغییر و تحول مستلزم شناخت عمیق تر ماهیت برنامه درسی ، مبانی آن و انواع الگوها و مدل‌های برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری است .

اجتماع امروز از معلمان به عنوان کسانی که رسالت تربیتی دارند و از شاگردان به عنوان آینده سازان فردا ، انتظارات دیگری دارد . در آینده ما به افرادی نیازمندیم که بتوانند خودشان را رهبری کنند ، تصمیم گیرنده باشند ، با مسائل برخورد کرده و آنها را حل کنند و در امور تفکر کنند . مذاکره کننده ای زبر دست باشند . علاوه بر آن ویژگی چون انعطاف پذیری ، ابتکار ، خلاقیت ، کاردانی و ذهنی باز داشته باشند و کار معلم ، سازماندهی تجاری است که ویژگیها را در دانش آموزان تقویت کرده و توسعه دهد و دانش آموزان را برای بدست آوردن معنا و مفهوم علوم و پدیده های علمی و درک روابط و الگوها آماده و مهیا سازد. (یارمحمدیان 1377 ص 14)

نتایج پژوهشهای انجام شده مرتبط با موضوع تحقیق نشان می دهد که اکثریت معلمان در زمینه ی شناخت مبانی تعلیم و تربیت ، بهره مندی از دانش و مهارتهای حرفه ای مورد نیاز در سطح مطلوبی قرار ندارند .

مهری عابدی اصفهانی (1379) پژوهشی با موضوع « بررسی میزان اطلاعات شخصی معلمان دوره راهنمایی در زمینه طرح و تهیه سوالات امتحانی و مهارتهای ارزشیابی در استان اصفهان » انجام داده است که نتایج بدست آمده از تحقیق بیان میدارد که ، بطور کلی معلمان درباره اصول و روشهای علمی و ارزشیابی آموزش از آگاهی کمی برخوردارند و نسبت به اهداف آموزش دوره راهنمایی شناخت کافی ندارند و مهارتهای لازم برای ارزشیابی در سطوح بالاتر حوزه شناختی را ندارند و بین میزان آگاهی معلمان و مدرک تحصیلی تفاوت معنی داری وجود دارد .

حسین جان دایی زاده 1385 تحقیقی بعنوان « بررسی میزان آشنایی معلمان دوره متوسطه با مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری در استان مازندران سال تحصیلی 85-84 » بعنوان رساله دکتری رشته برنامه ریزی درسی با راهنمایی دکتر علی شریعتمداری انجام داده است که نتایج آن به شرح زیر است :

آگاهی اکثریت معلمان دوره متوسطه از مبانی فلسفی ، روانشناختی ، جامعه شناختی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری در حد متوسط می باشد و همچنین میزان آگاهی معلمان مرد بیشتر از معلمان زن می باشد و دارندگان مدرک تحصیلی فوق لیسانس و بالاتر و با سابقه خدمت 10 تا 19 سال نسبت به سایرین از آگاهی بیشتری برخوردارند . با توجه به رشته تحصیلی معلمان گروه علوم تربیتی نسبت به گروه های علوم انسانی و علوم پایه از آگاهی بیشتری برخوردارند . همچنین در ارتباط با سابقه خدمت معلمان دارای سابقه 10 تا 19 سال نسبت به معلمان با سابقه بالای 20 سال و زیر 10 سال از آگاهی بیشتری برخوردارند .

فرانک قنبری پورطالمی 1379 تحقیقی با عنوان « بررسی میزان بکارگیری روش تدریس فعال توسعه شده در راهنمای تدریس کتاب علوم تجربی پایه پنجم ابتدایی توسط معلمان شهر رشت و تأثیر آن بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان در سال تحصیلی » به راهنمایی دکتر علیرضا کیامنش بعنوان پایان نامه کارشناسی ارشد علوم تربیتی تربیت معلم تهران انجام داده است . نتایج تحقیق بیان می دارد که بین میانگین نمره تدریس معلمان گروه بالا و پایین در زمینه پرورش مهارت های « مشاهده ، فرضیه سازی ، تحقیق ، برقراری ارتباط ، مهارت فرآیندی » تفاوت معنی داری وجود نداشت و همچنین بین میانگین نمره نگرش معلمان گروه بالا و پایین نسبت به پرورش مهارت های فرآیندی با نمره تدریس آنها رابطه قوی و معنی داری وجود نداشت و همچنین بین نمره تدریس معلمان گروه بالا و پایین با عملکرد تحصیلی دانش آموزان آنها در درس علوم رابطه قوی و معناداری وجود نداشت .

شهناز آبیاری 1384 تحقیقی بعنوان « مطالعه عوامل موثر بر کارایی معلمان در تدریس از دیدگاه مدیران و دبیران مدارس ایلام » بعنوان پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور انجام داده است که نتایج آن حاکی از آن است که بین عواملی چون آموزش ضمن خدمت ، رضایت شغلی ، میزان تحصیلات ، محیط مناسب کار ، خدمات رفاهی ، روشهای مناسب تدریس و ارزشیابی و کارآیی معلمان رابطه معنادار وجود دارد . به این معنا که عوامل یاد شده بر کارآیی معلمان تأثیر مثبت داشته است .

هانگ (1996) در پژوهشی با مطالعه توانمندیها و محدودیت های معلمان برای مشارکت در برنامه ریزی درسی مدارس ابتدایی کره ، کارآمدی برنامه درسی را منوط به مشارکت افراد و گروههای متخصص و توجه به نظرات معلمان و مدارس به عنوان مشارکت کنندگان در فرایند تهیه برنامه درسی دانسته و بر افزایش آگاهی معلمان و دیگر عوامل مدرسه در زمینه برنامه ریزی درسی تأکید کرده است .

عباس زاده (1379) در پژوهشی با عنوان بررسی میزان آشنایی معلمان استان مازندران با مواد آموزشی و کاربرد آن در آموزش بیان می دارد که اکثریت معلمان در مورد اهداف آموزشی اطلاعات چندانی ندارند و از مهارت‌های لازم برای بکارگیری وسایل و فناوری آموزشی برخوردار نیستند و 95 درصد معلمان با شیوه های علمی ارزشیابی آموزشی آشنائی ندارند و از نتایج کاربرد آن در تدریس بی اطلاع هستند .

اکبر دانایی 1386 پژوهشی بعنوان « بررسی میزان آگاهی معلمان علوم تجربی مقطع راهنمایی تحصیلی از نظریه های یادگیری و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شهرستان سنندج » به راهنمایی دکتر عزت الله نادری بعنوان رساله کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم تهران انجام داده است که نتایج آن حاکی از این است که در مقایسه ی بین دو گروه از معلمان زن و مرد حدود 90٪ معلمان مرد و حدود 80٪ معلمان زن در سطح بالا با اصول و نظریه های یادگیری آشنا هستند و میزان این آشنایی برای معلمان مرد بیشتر از زنان می باشد . در رابطه با میزان آشنایی از نظریه ها و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان باید گفت : حدود 74٪ دانش آموزان از پیشرفت تحصیلی بالا و 26٪ آنان از پیشرفت تحصیلی ضعیف برخوردارند .

عبدالله پوربهی (1373) پژوهشی با عنوان « بررسی میزان آشنایی معلمان پایه چهارم ابتدائی با روشهای تدریس و مفاهیم علمی دروس پایه مربوط به استان بوشهر » بعمل آورده است و نتیجه آن عبارتست از اینکه شناخت معلمان از روشهای مختلف تدریس درجه مطلوب نیست و معلمان پایه چهارم در رابطه با مفاهیم علمی دروس این پایه از آگاهی کمی برخوردارند .

دکتر علی شریعتمداری (1338) پژوهشی با موضوع «بررسی میزان اطلاعات تربیتی معلمان مدارس ابتدائی» در ایران انجام داده است که معلمان مدارس ابتدائی ایران ، در زمینه اطلاعات علمی رشته علوم تربیتی ، صلاحیت و مهارهای معلمی در سطح مطلوبی قرار ندارند

عزیزالله تاجیک (1383) در تحقیقی با موضوع «عملکرد معلمان پایه ی پنجم ابتدایی با توجه به میزان آگاهی آنان از اهداف روش تدریس ، مهارت‌های تدریس ، کاربرد مواد آموزشی و کیفیت سوالات امتحانی در درس تعلیمات اجتماعی جهت دریافت درجه ی دکتری از دانشگاه تربیت معلم انجام داده است نتایج آن حاکی است که اکثریت معلمان اطلاعات و آگاهی کافی از روشهای تدریس ندارند و اکثر معلمان با اصول و روشهای علمی ارزشیابی آشنایی کافی ندارند .

با توجه به مطالب بیان شده این تحقیق با هدف بررسی میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری به منظور ارائه ی الگوی عملی جهت ارتقای دانش و مهارت‌های آنان انجام شده است . که طی انجام پژوهش به سؤالات زیر پاسخ داده شد :

سؤالات تحقیق :

- 1- میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی چگونه است ؟
- 2- میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی چگونه است ؟
- 3- میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی (اجتماعی) برنامه ریزی درسی چگونه است ؟
- 4- میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری چگونه است ؟

روش تحقیق:

این تحقیق از نوع تحقیقات کاربردی است و اجرای آن با روش تحقیق زمینه ای¹ محقق می شود .

جامعه آماری:

کلیه معلمان دوره راهنمایی شهرستان بهشهر اعم از معلمان زن و مرد که در مدارس شهری و روستائی در سال تحصیلی 87-88 مشغول تدریس می باشند که به شرح جدول زیر می باشد :

مقطع	زن	مرد	جمع
راهنمایی	191	178	369

نمونه و روش نمونه گیری

تعداد نمونه بر اساس جدول تعیین حجم نمونه از روی حجم جامعه جدول مورگان . (کیامنش 1377 ص 216) . که با توجه به نسبت موجود معلمان در دوره راهنمایی که زنان 52 درصد و مردان 48 درصد و بر اساس درصد مذکور معلمان جمعاً به تعداد 186 نفر بشرح جدول زیر که بصورت تصادفی ساده انتخاب شدند .

مقطع	زن	مرد	جمع
راهنمایی	97	89	186

¹ . Field research

روش و ابزار گردآوری داده ها :

در این پژوهش روش گردآوری اطلاعات آزمون محقق ساخته بود که آزمون حاوی 40 سؤال از مؤلفه های مربوط به مبانی علمی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری طراحی گردیده است و محقق با مراجعه به مدارس و برگزاری آزمون اطلاعات لازم را از معلمان جمع آوری نموده است و سپس کلیه اوراق تصحیح و نمرات ارزشیابی بین صفر تا بیست طبقه بندی گردید .

روایی و پایایی :

روایی : برای روایی ابزار تحقیق از نظرات و تأیید اساتید محترم راهنما و مشاورین و اساتید دانشگاه استفاده شده است و همچنین برای روایی آزمون از جدول مشخصات (هدف و محتوای) استفاده گردیده است .

پایایی : برای پایایی آزمون از روش آزمون مجدد با استفاده از ضریب همبستگی اسپرمن استفاده گردید که ضریب همبستگی برای سؤالات میانی فلسفی 0/85 و مبانی روان شناختی 0/93 و مبانی جامعه شناختی 0/92 و اصول یادگیری 0/86 بدست آمده است که به لحاظ آماری مورد قبول و تأیید می باشد .

روش های آماری و تجزیه و تحلیل داده ها:

برای توصیف و تجزیه و تحلیل داده ها پژوهش از دو شیوه آماری ، توصیفی و استنباطی استفاده شد .

1 - آمار توصیفی : با استفاده از آمار توصیفی ، جداول ، طبقه بندی داده ها ، فراوانی ، درصد ، نمودار ، داده ها مورد توصیف قرار

می گیرد .

2 - آمار استنباطی : با توجه به عادی بودن توزیع داده ها از آزمون مجذور خی دو (X^2) تک متغیری برای تجزیه و تحلیل سؤالات ویژه پژوهش

با استفاده از نرم افزار Spss مورد بررسی قرار گرفته است تا تفاوت فراوانی پاسخ مشاهده شد . با فراوانی پاسخهای مورد انتظار مورد مقایسه و تجزیه و تحلیل قرار گیرد و امکان تعمیم یافته های از نمونه به جامعه میسر گردد .

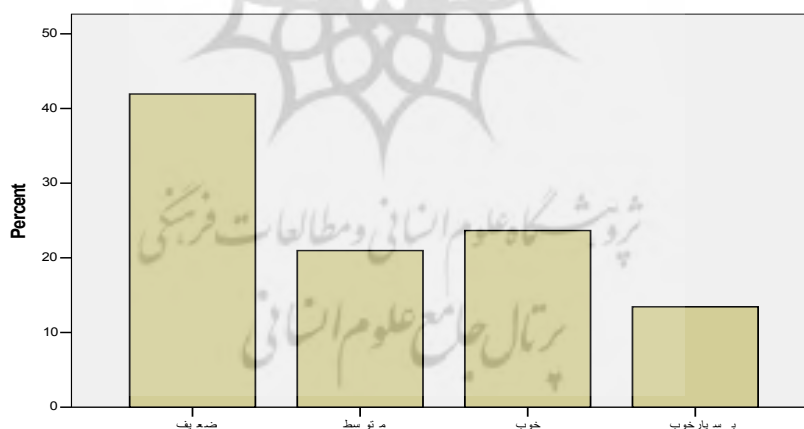
سؤال یک: میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی چگونه است؟

جدول (شماره 1) توزیع نمرات، فراوانی و درصد فراوانی ویژه تحقیق 1

طبقه	نمره	فراوانی	درصد فراوانی
ضعیف	0-9/99	78	41/9
متوسط	10-11/99	39	21
خوب	12-13/99	44	23/7
بسیار خوب	14-16/99	25	13/4
عالی	17-20	0	0
مجموع		186	100

نتایج آزمون خی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی ها (جدول شماره 1-1)

درجه آزادی	کای- دو جدول	کای- دو برآورد شده	سطح معنی داری	میانگین نمره مبانی فلسفی در دوره راهنمایی
4	9/49	32/62	0/05	9/4

نمودار شماره 1

اطلاعات به دست آمده از جدول و نمودار مذکور آن است که میزان آگاهی 41/9 درصد معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی ضعیف و 21 درصد در حد متوسط و 23/7 درصد در حد خوب و 13/4 درصد در حد بسیار خوب می باشد. و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (1-1) میانگین نمرات معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی 9/4 است و چون مقدار X^2 محاسبه شده (32/62) و در سطح اطمینان 95 درصد از مقدار X^2 جدول (9/49) بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخها واقعی است و بین فراوانی پاسخهای مشاهده شده و فراوانی های مورد انتظار تفاوت معنادار است و لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی در حد ضعیف است.

سؤال 2: میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی چگونه است؟

جدول (شماره 2) توزیع نمرات، فراوانی و درصد فراوانی ویژه تحقیق 2

طبقه	نمره	فراوانی	درصد فراوانی
ضعیف	0-9/99	34	18/3
متوسط	10-11/99	19	10/2
خوب	12-13/99	35	18/8
بسیار خوب	14-16/99	80	43
عالی	17-20	18	9/7
مجموع		186	100

نتایج آزمون خی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی ها (جدول شماره 1-2)

درجه آزادی	کای- دو جدول	کای- دو برآورد شده	سطح معنی داری	میانگین نمره مبانی روانشناختی در دوره راهنمایی
4	9/49	68/46	0/05	12/33

نمودار شماره 2

اطلاعات بدست آمده از جدول و نمودار (2) مؤید آن است که میزان آگاهی 18/3 درصد معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی ضعیف و 10/2 درصد در حد متوسطه و 18/8 درصد در حد خوب و 43 درصد در حد بسیار خوب و 9/7 درصد در حد عالی می باشد و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (1-2) میانگین نمرات معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی 12/33 است و چون مقدار X^2 محاسبه شده (38/46) و در سطح اطمینان 95 درصد از مقدار X^2 جدول (9/49) بزرگتر است

بنابراین پراکندگی پاسخها واقعی است و بین فراوانی پاسخهای مشاهده شده و فراوانی های مورد انتظار تفاوت معنادار است و لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی در حد خوب است .

سؤال 3 : میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی (اجتماعی) برنامه ریزی درسی چگونه است ؟

جدول (شماره 3) توزیع فراوانی، نمرات و درصد سؤال ویژه تحقیق 3

طبقه	نمره	فراوانی	درصد فراوانی
ضعیف	0-9/99	35	18/8
متوسط	10-11/99	6	3/2
خوب	12-13/99	20	10/8
بسیار خوب	14-16/99	89	47/8
عالی	17-20	36	19/4
مجموع		186	100

نتایج آزمون خی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی ها (جدول شماره 1-3)

درجه آزادی	کای- دو جدول	کای- دو برآورد شده	سطح معنی داری	میانگین نمره مبانی جامعه شناختی در دوره راهنمایی
4	9/49	106/41	0/05	13/27

اطلاعات بدست آمده از جدول و نمودار (3) مؤید آن است که میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی (اجتماعی) برنامه ریزی درسی 18/8 درصد در حد ضعیف 3/2 درصد در حد متوسط و 10/8 درصد در حد خوب و 47/8 درصد در حد بسیار خوب و 19/4 درصد در حد عالی می باشد و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (3-1) میانگین نمرات معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه

شناختی برنامه ریزی درسی 13/27 است و چون مقدار X^2 محاسبه شده (106/41) و در سطح اطمینان 95 درصد از مقدار X^2 جدول (9/49) بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخها واقعی است و بین فراوانی پاسخهای مشاهده شده و فراوانی های مورد انتظار تفاوت معنادار است و لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از مبانی جامعه شناختی برنامه ریزی درسی در حد خوب است .

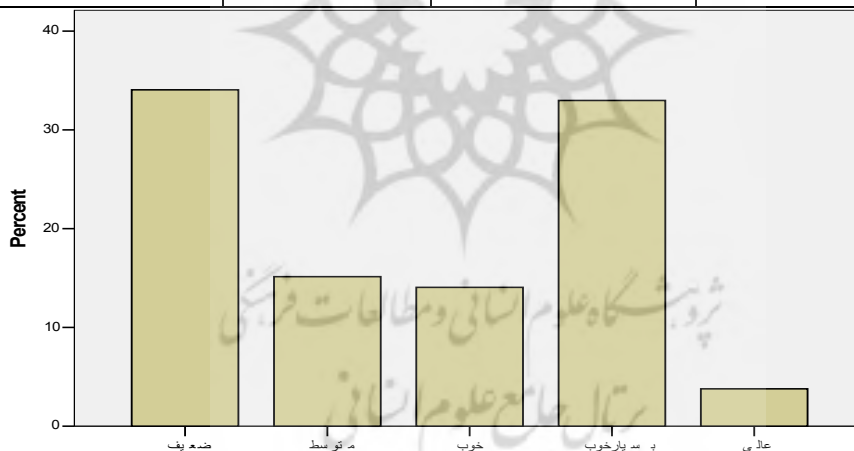
سؤال 4: میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری چگونه است؟

جدول (شماره 4) توزیع نمرات، فراوانی و درصد سؤال ویژه تحقیق 4

طبقه	نمره	فراوانی	درصد فراوانی
ضعیف	0-9/99	64	34/1
متوسط	10-11/99	28	15/1
خوب	12-13/99	26	14
بسیار خوب	14-16/99	61	33
عالی	17-20	7	3/8
مجموع		186	100

نتایج آزمون خی دو (X^2) بر اساس مقایسه فراوانی ها (جدول شماره 4-1)

درجه آزادی	کای- دو جدول	کای- دو برآورد شده	سطح معنی داری	میانگین نمره مبانی یادگیری در دوره راهنمایی
4	9/49	64/6	0/05	10/84

نمودار شماره 4

اطلاعات به دست آمده از جدول و نمودار (4) مؤید آن است که میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری 34/1 درصد در حد ضعیف و 15/1 درصد در حد متوسط و 14 درصد در حد خوب و 33/7 درصد در حد بسیار خوب و 3/8 درصد در حد عالی می باشد و همچنین با توجه به نتایج به دست آمده در جدول (4-1) میانگین نمرات معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری 10/84 است و چون مقدار X^2 محاسبه شده (64/4) و در سطح اطمینان 95 درصد از مقدار X^2 جدول (9/49) بزرگتر است بنابراین پراکندگی پاسخها واقعی است و بین فراوانی پاسخهای مشاهده شده و فراوانی های مورد انتظار تفاوت معنادار است و لذا می توان گفت که آگاهی معلمان دوره راهنمایی از اصول یادگیری در حد متوسط است.

بحث و نتیجه گیری :

بر اساس نتایج به دست آمده از یافته های تحقیق به طور کلی میزان شناخت معلمان دوره راهنمایی از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری در حد متوسط است و همچنین بر اساس یافته های پژوهشی میزان آگاهی معلمان این دوره از مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی در حد ضعیف و از مبانی روان شناختی برنامه ریزی درسی در حد متوسط و از مبانی جامعه شناختی برنامه ریزی درسی در حد خوب و از اصول یادگیری در حد متوسط می باشد . این نتیجه با نتایج پژوهشهای دایی زاده (1385) ، عابدی (1379) ، تاجیک (1383) ، آبیاری (1384) ، عباس زاده (1379) هماهنگ است . بر اساس پژوهشهای مذکور اکثریت معلمان از اصول یادگیری و روشهای تدریس و اصول علمی ارزشیابی ، هدفهای برنامه درسی و فناوری آموزشی اطلاع کافی ندارند .

در این زمینه آموزش و پرورش نظر به پیشرفت علوم و نیاز معلمان به دانش بیشتر لازم است بازآموزی جهت توانمند سازی حرفه ای معلمان پیش بینی نماید به گونه ای که حداقل هر سال یکبار معلمان اطلاعات جدیدتری به دست آورند و با آخرین یافته های تازه علمی و تربیتی در زمینه شغل خودشان مطلع گردند .

با توجه به یافته های پژوهش کسب کمترین میانگین در مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی است بنابراین برای ارتقای دانش معلمان در زمینه مبانی فلسفی برنامه ریزی درسی کلاس ضمن خدمت درباره ی مکاتب فلسفی و فلسفه های تربیتی در طول سال تحصیلی برنامه ریزی گردد . نتایج پژوهش نشان داد که میزان آگاهی معلمان در اصول یادگیری در حد متوسط است . در صورتی که مطالعه و کاربرد اصول ، قوانین و یافته های علمی ، برنامه درسی را متکی به مبانی علمی خواهد کرد . آگاهی و تسلط معلمین بر این اصول ضامن موفقیت و کار آنها ، بهبود آموزش و یادگیری و نهایتاً افزایش کارایی نظام آموزش و پرورش خواهد شد . نتایج پژوهش های عباس زاده (1379) ، آبیاری (1384) ، هانگ (1996) تاجیک (1383) نشان می دهد که شرکت در دوره های آموزش ضمن خدمت و کارگاه های دانش افزایی کوتاه مدت موجب ارتقای دانش و مهارتهای حرفه ای معلمان شده است .

لذا تعیین برنامه های آموزشی ضمن خدمت و دراز مدت در زمینه بازآموزی و توانمند سازی حرفه ای معلمان بر اساس مطالعات دقیق نیازسنجی ها و آگاهی های مورد نیاز معلمان به منظور ارتقای دانش و مهارتها و صلاحیتهای حرفه ای آنان از مسائل اساسی و اجتناب ناپذیر به منظور کارآمد ساختن نظام آموزش و پرورش محسوب می گردد .

با توجه به نقش برجسته معلمان در تعلیم و تربیت و فرآیند یاددهی و یادگیری داده ها پژوهش حاکی از آن است که میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی و متوسطه از مبانی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری در حد متوسط است و بنابراین پیشنهادهائی بشرح زیر ارائه می گردد :

1- تغییر نگرش نسبت به معلم و راههای تربیت و تأمین آن در جامعه در همه رده های مدیریتی . قبول این نکته که تغییر یا اصلاح نظام آموزش و پرورش و حل بسیاری از مسایل آموزش و پرورش ایران در گرو جذب ، تربیت و تأمین معلمان شایسته است و سرمایه گذاری در این راه مناسب ترین و ثمر بخش ترین سرمایه گذاری می باشد . وجود این نگرش در مدیران عالی کشور موجب تخصیص اعتبارات بیش تر و تصویب طرح های مختلف مربوط به تربیت معلمان خواهد بود .

2- تقویت این باور که معلمی امری فنی و تخصصی است . هر گاه همه به ویژه مسئولان برنامه ریزی کشور، باور کنند که معلمی همچون پزشکی و داروسازی و... امری فنی و تخصصی است و بدون کسب صلاحیت های لازم نمی توان در مدارس معلمی کرد ، به مراکز تربیت معلم و تربیت دبیر اهمیت می دهند و تأمین معلم از این طریق مهم ترین سیاست برنامه ریزی کشور و وزارت آموزش و پرورش خواهد بود .

3- نظر به پیشرفت علوم و نیاز معلمان به دانش بیش تر ، لازم است دوره های باز آموزی برای همه معلمان آموزش و پرورش پیش بینی گردد. به گونه ای که حد اقل هر سال یکبار هر یک از معلمان این وزارتخانه ، اطلاعات جدیدتری بدست آورند و با یافته های جدید علمی و تربیتی آشنا گردند .

4- جهت افزایش توانمندیهای معلمان در زمینه مبانی روان شناختی ، برنامه ریزی درسی کلاسهای حین خدمت با موضوع های روان شناسی ، انواع نظریات یادگیری و پرورش تفکر خلاق و اصول روان شناختی و برنامه درسی برای کلیه معلمان دوره راهنمایی و متوسطه برنامه ریزی گردد.

5- از آنجائیکه داشتن توانائیهای آشنایی با جامعه ، نیازها و مشکلات جامعه معاصر ، فرهنگ و اجزاء آن و رابطه فرهنگ با تعلیم و تربیت و صلاحیت ها و مهارت های اجتماعی مورد نیاز از اطلاعات جامعه شناختی معلمان می باشد لذا کلاسهای ضمن خدمت برای ارتقاء دانش معلمان بصورت حضوری و غیر حضوری برای معلمان در نظر گرفته شود .

6- با توجه به اینکه معلمان جهت رشد و پیشرفت درسی دانش آموزان نیاز به آگاهی در زمینه ماهیت یادگیری ، عوامل مؤثر در یادگیری و نقش مدارس در یادگیری و نظریه های مهم یادگیری و اصول آن را دارند و یافته های تحقیق نشان داد که در این زمینه در سطح متوسطی قرار داند لذا

پیشنهاد می گردد کلاس های ضمن خدمت حضوری یا غیر حضوری از طریق شبکه آموزش سیما با توجه به فرار داد فی ما بین صدا و سیما و وزارت خانه آموزش و پرورش طراحی گردد .

7- از آنجائیکه آشنائی کلیه معلمان در دوره راهنمایی و متوسطه با « پژوهش حین عمل » یا « اقدام پژوهشی » بسیار می تواند در ارتقاء دانش آنان میسر باشد لذا پیشنهاد می گردد تحقیق حین عمل به عنوان روش موفقیت آمیز برای آمیختن عمل تدریس با تفکر و به منزله رویکردی جدید در تحقیقات آموزش و برنامه های درسی تربیت معلم و آموزش ضمن خدمت معلمان به خاطر ویژگی ها و محاسن آن بطور روز افزونی جهت ارتقاء کیفیت عمل تربیتی و افزایش کارآیی معلمان به کار گرفته شود .

8- با توجه به یافته های تحقیق پیشنهاد می گردد آموزش و پرورش بر اساس یک برنامه تدوین شده و مدون از میزان آگاهی معلمان در زمینه حرفه ای و مهارتهای مورد نیاز آنان ارزیابی بعمل آورد و آنانی که نیاز به آموزش دارند از طریق کلاس های آموزش ضمن خدمت جهت ارتقاء دانش آنان اقدام نماید .

9- از آنجائیکه در حال حاضر هیچ گونه ارزشیابی از میزان آگاهی و اطلاعات معلمان در دوره های مختلف تحصیلی از توانمندیهای آنان در زمینه مبانی علمی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری و دیگر مهارت های مورد نیاز حرفه ای معلمان به عمل نمی آید و معلمان با اطلاعات زمان تحصیل خود و تجربیاتی که دارند در حرفه معلمی مشغول فعالیت می باشند این موضوع خود باعث بی توجهی آنان به مطالعه و افزایش دانش و آگاهی های مورد نیاز خود شده است لذا پیشنهاد می گردد معاونت نیروی انسانی و ارتقای دانش معلمان در آموزش و پرورش برنامه ریزی های مناسب در طول سال تحصیلی و ایام تابستان برای معلمان در زمینه مذکور برنامه ریزی و اجراء نماید .

ارائه الگوی عملی جهت ارتقای دانش و مهارتهای معلمان :

مرحله اول نیازسنجی :

نیازسنجی یکی از مراحل مهم و اساسی هر الگوی مناسب آموزشی است ، زیرا تنها با شناخت دقیق نیازهای آموزشی ، محورهای

اساسی برنامه آموزش ضمن خدمت مشخص می گردد (شارما 2001) ، مرحله تعیین نیاز شامل :

الف : مرحله بررسی وضع موجود : در این مرحله شرایط موجود شناسایی و تحلیل می گردد . برخی از اندیشمندان نیاز را فاصله یا شکافی بین

آنچه که هست (وضع موجود) و آنچه باید باشد (وضع مطلوب) تلقی می کنند (هابرمن 2004) ، در تحلیل وضع موجود باید همه فرصت ها و

محدودیت ها و منابع و امکانات مورد توجه قرار گیرد و بر مبنای آنها ، راهبرد های مناسب برای تأمین نیازها فراهم شود .

با توجه به نتایج تحقیق وضع موجود میزان آگاهی معلمان دوره راهنمایی و متوسطه از مبانی فلسفی روان شناختی و جامعه شناختی و اصول یادگیری با وضع مطلوب فاصله دارد بنابراین وضع موجود بیانگر فاصله و شکاف تا وضع مطلوب می باشد .

ب: مرحله تعیین نیازهای آموزشی : در این مرحله نیازهای آموزشی تعیین می گردد . نیازهای که بر تحلیل مسأله و مشکل ، نقایص عملکردی مدیران مدارس، بررسی وضع موجود و ویژگی های شغلی و نیازهای مهارتی معلمان مبتنی است با توجه به نتایج تحقیق معلمان در زمینه مبانی فلسفی ، روان شناختی ، جامعه شناختی برنامه ریزی درسی و اصول یادگیری از نظر عملکردی دچار مشکل و نیاز به آموزش دارند.

مرحله دوم : تعیین روش و محتوای آموزشی :

الف : مرحله تعیین روش های انجام کار : در این مرحله با توجه به نتایج تحلیل روش ها و شناسایی مزایا و محدودیت های هر روش و نیازهای تعیین شده مناسب ترین روش انجام کار مشخص می شود .

شیوه های آموزش به انواع زیر قابل تقسیم است :

1- آموزش های ضمن خدمت بلند مدت : در این شیوه ، معلمان ضمن اشتغال به کار در ساعاتی غیر از ساعات انجام کار در کلاس ها حضور پیدا می کنند . محتوای آموزشی شامل مباحث نظری و علمی است در کلاس ارائه می شود و این دوره ها معمولاً به دریافت مدرک تحصیلی می انجامد که در آینده زمینه ساز ارتقای شغلی و افزایش در آمد حقوقی معلمان است . دوره های بلند مدت به شکلی پیوسته در ظرف یک تا چند سال ادامه می یابد .

2- آموزش های ضمن خدمت کوتاه مدت : این دوره ها با توجه به هدفی که دنبال می کنند و شیوه انجام آنها ، طیف وسیع تری از آموزش ضمن خدمت را در بر می گیرند . آموزش های کوتاه مدت ممکن است به صورت ضمن خدمت یا حین کار ارائه گردد و آموزش معلمان در طول اشتغال که در خارج از محیط واقعی کار و به صورت گردهمایی - کارگاه آموزشی و تشکیل کلاس صورت می گیرد .

ب : مرحله تعیین محتوای آموزشی :

تناسب محتوای آموزشی با هدف های دوره ، ویژگیهای شغلی و نیازهای مهارتی معلمان مدارس و مورد توجه قرار دادن روش های تهیه آن در این مرحله تأمین می گردد .

الف : دروس مشترک : شامل : 1- اصول و مبانی آموزش و پرورش 2- اصول و فلسفه تعلیم و تربیت 3- تکنولوژی آموزشی 4- آموزش و پرورش تطبیقی 5- روان شناسی عمومی 6- روان شناسی تربیتی 7- روان شناسی رشد نوجوانی 8- مسائل نوجوانان و جوانان 10- جامعه شناسی عمومی 11- جامعه شناسی آموزش و پرورش 12- اقتصاد آموزش و پرورش 13- روش تحقیق ضمن عمل 14- روشها و فنون تدریس 15- سنجش و اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی 16- مقدمات و اصول برنامه ریزی درسی و آموزشی 17- آموزش مبانی کامپیوتر .

ب: دروس تخصصی : با توجه به رشته های موجود در مدارس راهنمایی.

مرحله سوم : اجرا :

مرحله اجرا شامل مراحل زیر می باشد :

الف : تدارک امکانات و وسایل : در این مرحله باید با تدارک امکانات لازم زمینه اجرای آموزش را فراهم ساخت ، تدارک نیروی انسانی مناسب ، تهیه وسایل آموزشی مورد نیاز و تأمین به موقع بودجه و منابع مالی و امکانات رفاهی ، اجرای مطلوب دوره های آموزشی معلمان را ممکن می سازد .

ب: تدارک فضای مناسب آموزشی : تدارک فضای متناسب با نیاز برنامه و انتظارات معلمان و استفاده از آن در این مرحله تأمین می گردد.

ج: مرحله توجه به فرصت ها و محدودیت های معلمان :

در فرآیند آموزش ضمن خدمت معلمان مدارس به دلیل اشتغال ، بزرگسالی و ایفای مسئولیت های متعدد با مشکلات زیادی روبه رو هستند . برای معلمان مدارس توجه به زمان و مکان مناسب و محتوای آموزشی متناسب با توانایی آنان مهم است .

مرحله چهارم : مرحله ارزشیابی و بازخورد :

ارزش یابی فرآیندی است که شناخت را ممکن و اتخاذ تصمیمات مناسب را میسر می سازد . ارزش یابی برای دست یافتن به میزان تحقق اهداف و مقاصد ، جلوگیری از انحرافات و رفع نواقص ، ارائه راه حل های مناسب و کمک به افزایش کارایی و اثر بخشی و ... مورد استفاده قرار

می گیرد . فرآیند ارزشیابی شامل چهار زیر مرحله است که عبارتند از :

- مرحله ارزش یابی از روش های آموزشی .

- مرحله ارزش یابی از محتوای آموزشی.

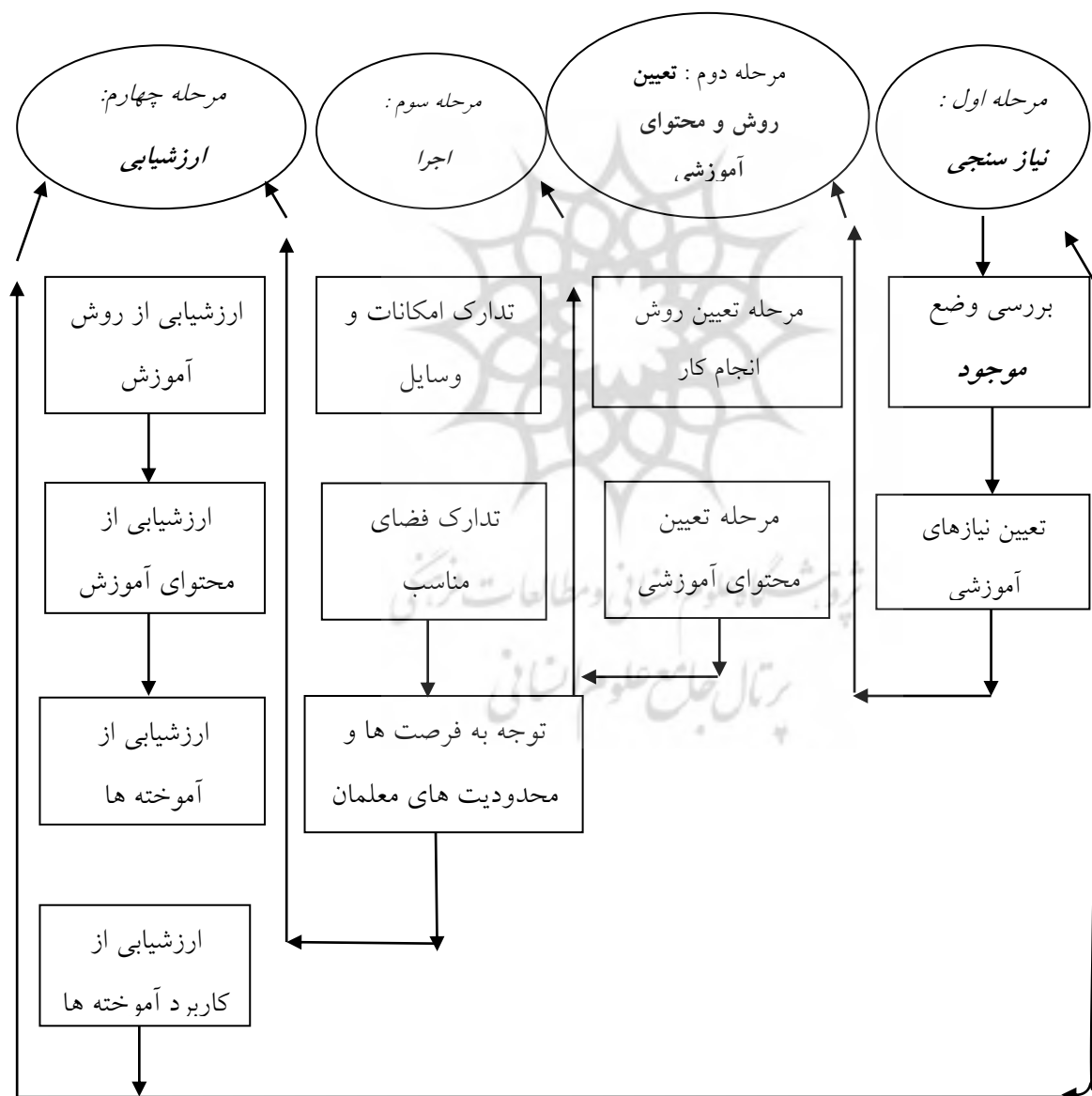
- مرحله ارزش یابی از آموخته ها .

- مرحله ارزش یابی از کاربرد آموخته ها .

مرحله بازخورد : در این مرحله نتایج هر مرحله از ارزش یابی به صورت بازخورد به قسمت ورودی سیستم بر می گردد و کنترل و اصلاح جریان

آموزشی را از مرحله تعیین نیاز تا پایان مرحله ارزش یابی ممکن می سازد .

نمودار الگوی پیشنهادی جهت ارتقای دانش و مهارت های معلمان

- آبیاری ، شهناز - 1384 - مطالعه ی عوامل مؤثر بر کارایی معلمان در تدریس از دیدگاه مدیران و دبیران مدارس ایلام ، پایان نامه کارشناسی ارشد پیام نور - تهران .
- پوربهی ، عبدالله - 1373 - بررسی میزان آشنایی معلمان پایه چهارم ابتدایی با روشهای تدریس با مفاهیم علمی دروس مربوط به استان بوشهر.
- تاجیک ، عزیزالله ، - 1383 - عملکرد معلمان پایه پنجم ابتدایی با توجه به میزان آگاهی آنان از اهداف روش تدریس - مهارت تدریس - کاربرد مواد آموزشی - روش ارزشیابی و کیفیت سؤالیهای امتحانی در درس تعلیمات اجتماعی - پایان نامه دکتری دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی - تربیت معلم .
- دائی زاده ، حسین جان - 1385 - مبانی فلسفی ، روان شناختی و اجتماعی برنامه درسی - تهران - انتشارات یادواره کتاب .
- دانائی ، اکبر - 1386 - بررسی میزان آگاهی معلمان علوم تجربی مقطع راهنمایی از نظریه های یادگیری با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شهرستان سنندج - پایان نامه کارشناسی ارشد - تهران .
- شریعتمداری ، علی - 1381 - جامعه و تعلیم و تربیت - تهران - انتشارات امیر کبیر - چاپ بیست و یک .
- شریعتمداری ، علی - 1387 - روانشناسی تربیتی - تهران - انتشارات امیر کبیر - چاپ بیستم .
- عابدی اصفهانی ، مهری - 1379 - بررسی میزان اطلاعات شخصی معلمان دوره راهنمایی در زمینه طرح و تهیه ی سؤالات امتحانی و مهارتهای ارزشیابی در استان اصفهان .
- عباس زادگان ، سید محمد - 1376 - اصول و مفاهیم اساسی در برنامه ریزی درسی - تهران - انتشارات سوره - چاپ اول .
- قنبری پور ، فرانک - 1379 - بررسی میزان بکارگیری روش تدریس فعال توصیه شده در راهنمایی تدریس کتاب علوم تجربی پایه پنجم ابتدایی توسط معلمان شهر رشت و تأثیر آن بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان - پایان نامه کارشناسی ارشد .
- کیانمنش ، علیرضا - 1377 - روشهای ارزشیابی آموزشی - تهران - انتشارات دانشگاه پیام نور .
- یار محمدیان ، محمد حسین - 1377 - اصول برنامه ریزی درسی - تهران - انتشارات یادواره کتاب .

- HONG,H-J.(1996).POSSIBILITIES AND LIMITATIONS OF TEACHER PARTICIPATION CURRICULUM DEVELOPMENT.THE CASE OF THE KOREAN PRIMARY SCHOOL , UNPUBLISHED DOCTORAL DISSERTATION.

-HUBERMAN, T . (2004) . TEACHERS ' PROFESSIONAL GROWTH AND IMPROVEMENT . UNESCO .

- SHARMA C.R .(2001) TOTAL QUALITY MANAGEMENT IN EDUEATION , INDIRA GANDHI NATIONAL OPEN UNIVERSITY , INDIA.

A survey and comparison on the level of knowledge in teachers from guidance and high school , The fundamentals of curriculum and principles of learning in order to introduce an operational pattern to develop their knowledge and skills.

Ahmad Valipoor ¹, Ez'atollah Naderi ², Ali Shariatmadari ³, Maryam Seifnaraghi ⁴

Abstract

The aim of this research is to find the level of knowledge of teachers from high school and guidance school, in subjects like lesson programming and learning in order to give an operational pattern to teachers to increase their skills and knowledge. The survey was done as field research and the statistic society is the collection of teachers working in guidance and high schools in Behshahr in the educational year 2008-2009 , the statistic sample is 382 teachers (men and women) , which are chosen by accidental sampling. In this research, we have used 40 tests as a tool for researching.

Data are discussed and analyzed in two levels : descriptive (by using abundance tables , percentage , medium) and deductive (by using X^2 test and SPSS program). The majority of discoveries in this research are the rate of their knowledge of the fundamental of curriculum and principles of learning is a medium range by achieving 10.83 from 20. Also, because the value of X^2 from trustful 95 percent is 32.6 and it is bigger than the value of the table (9.49), so the dispersal of answers is real and it is seen among the observations and expected answers is meaningful difference. So we can say that the knowledge of teachers from the fundamentals of curriculum and learning principles is medium level.

Keywords: fundamentals curriculum, learning principles, teachers of high and guidance school, development in knowledge and skills.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی